

Civilna moć Evropske unije

Rasprava o prirodi moći kojom Evropska unija raspolaže u međunarodnim odnosima traje u akademskoj javnosti već više od tri decenije. Fransoa Dušen je, u knjizi pod nazivom „Uloga Evrope u svetskom miru“ (1972), prvi o Evropskoj zajednici (EZ) govorio kao o „civilnoj“ moći, koja ima snažnu ekonomsku, a slabu vojnu moć. On je smatrao da su narodi Evrope uspostavili vrednosti, prema kojima vojna moć ima drugorazredni značaj. Za to je zaslužan (aktuelan) „zastoj“ u Hladnom ratu sedamdesetih godina dvadesetog veka. Pri tom, Dušen je primetio da je „Evropa“ daleko od postizanja konsenzusa o daljem razvoju vojne moći, s obzirom na to da je smeštena između dva bloka.

Kasnije je Dušenovu ideju preuzela i razradila Karen Smit. U međunarodnim odnosima EU se, u nedostatku vojnih kapaciteta, oslanja na diplomatske i ekonomske instrumente kako bi uticala na druge aktere i učinila ih spremnim da prihvate ili podrže neki od prioriteta njene spoljne politike. To je ono što je čini civilnom silom u međunarodnim odnosima.

Diplomatski instrumenti EU utemeljeni su na svojstvu pravnog lica kojim raspolaže Evropska zajednica (EZ). Prema slovu Rimskih ugovora, ona može da sklapa ugovore sa drugim međunarodnim organizacijama, sporazume o pridruživanju sa trećim državama i, najzad, sporazume o trgovinskoj politici. Sposobnost EZ da sklapa međunarodne ugovore odnosi se, međutim, isključivo na domen „prvog stuba“. U međunarodnim pregovorima, kao što su, na primer, pregovori o nuklearnoj proliferaciji, predstavnici država članica mogu se dogovoriti da usklade svoje pozicije, ali to ne znači da EU govori „jednim glasom“.

Diplomatski instrumenti kojima se EU kao „civilna moć“ služi su: donošenje demarša i deklaracija, realizovanje poseta „na visokom nivou“, pružanje podrške aktivnostima drugih međunarodnih organizacija, uvođenje diplomatskih sankcija,

priznavanje (država), uključivanje u politički dijalog, prijem zemalja u članstvo, slanje specijalnih izaslanika, davanje predloga za rešavanje krize, sponzorisanje mirovnih konferencija i slanje posmatrača (izbora, prekida vatre i sl.).

Ekonomski instrumenti kojima EU raspolaže u najvećoj meri potpadaju pod nadležnost Evropske komisije, osim prava na: izdavanje izvoznih dozvola, potpisivanje sporazuma o ekonomskoj saradnji, zamrzavanje imovine, opraštanje duga i promociju investiranja. Lista ekonomskih instrumenata EU uključuje kako pozitivne mere (sklapanje sporazuma o trgovini i saradnji, sklapanje sporazuma o pridruživanju, smanjenje dažbina na uvoz, povećanje uvoznih kvota, davanje zajma pod povoljnim uslovima, pružanje finansijske pomoći), tako i negativne (uvođenje embarga, odnosno sprečavanje izvoza, bojkotovanje, odnosno sprečavanje uvoza, odlaganje ili suspendovanje potpisivanja sporazuma, povećanje dažbina na uvoz, smanjenje uvoznih kvota, povlačenje tranše kredita ili suspendovanje pomoći).